

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Dystopijna wizja świata – fantastyka,
czy rzeczywistość?

Agnieszka Włoka

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Czy dostrzegają Państwo różnicę
pomiędzy dystopią i antyutopią?

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Plan webinarium

- Wstęp. Prezentacja książek. Terminologia.
- Okoliczności przedstawionych światów, praw, które nimi rządzą.
- Bohaterowie (z którymi młode osoby mogą się utożsamiać).
- Klasyka (Andersen, Bracia Grimm, Igrzysk śmierci, Gra Endera) – ścieżki skojarzeniowe.
- Czy konfrontować młodzież z trudnymi tematami? Jakimi narzędziami dysponuje literatura fantastyczna w tworzeniu bezpiecznej strefy do rozmów?
- Siła literatury – co pozostaje w czytelniku po odłożeniu książki?

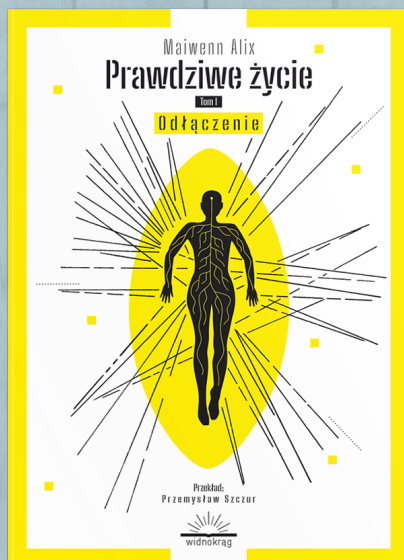

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Utopia - projekt lub przedstawienie idealnego ustroju politycznego, opierającego się na sprawiedliwości, solidarności i równości. Utopia ma pozytywne znaczenie jako normatywny ideał społeczny społeczeństwa (i stanu rzeczy) doskonałej jakości.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Utopia - projekt lub przedstawienie idealnego ustroju politycznego, opierającego się na sprawiedliwości, solidarności i równości. Utopia ma pozytywne znaczenie jako normatywny ideał społeczny społeczeństwa (i stanu rzeczy) doskonałej jakości.

Antyutopia (*utopia negatywna*) – utwór przedstawiający społeczeństwo przyszłości, którego organizacja polega na ograniczaniu wolności jednostki poprzez całkowite podporządkowanie jej systemowi władzy.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Dystopia - utwór fabularny z dziedziny literatury fantastycznonaukowej, przedstawiający czarną wizję przyszłości, wewnątrznie spójną i wynikającą z krytycznej obserwacji otaczającej autora sytuacji społecznej.

Dystopia przyjmuje pesymistyczny osąd zastanego świata, fantastyczna wizja jest zazwyczaj jego hiperboliczną konstatacją, negującą możliwość odmiany zastanego stanu rzeczy w przyszłości.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Dystopie mają elementy wspólne, charakterystyczne dla konwencji.

Punkt, w którym nastąpiła katastrofa, w którym ludzkość znalazła się na granicy i w którym znany nam świat musiał się zmienić, by przetrwać. Natomiast owa katastrofa jest konsekwencją zdarzeń znanych nam dziś.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Dystopie mają elementy wspólne, charakterystyczne dla konwencji.

Punkt, w którym nastąpiła katastrofa, w którym ludzkość znalazła się na granicy i w którym znany nam świat musiał się zmienić, by przetrwać. Natomiast owa katastrofa jest konsekwencją zdarzeń znanych nam dziś.

Kolejny element to spójność przedstawionego świata, tak żeby czytelnik nie miał wątpliwości i temu zaufał. Świat musi działać, szczególnie istotne w seriach, kiedy eksplorujemy coraz większe obszary.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Następuje izolacja społeczeństwa, czasami bardzo dosłowna, terytorialna.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Następuje izolacja społeczeństwa, czasami bardzo dosłowna, terytorialna.

Brak indywidualizmu.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Następuje izolacja społeczeństwa, czasami bardzo dosłowna, terytorialna.

Brak indywidualizmu.

Zatarcie przeszłości przedstawionego świata lub jej zafałszowanie.

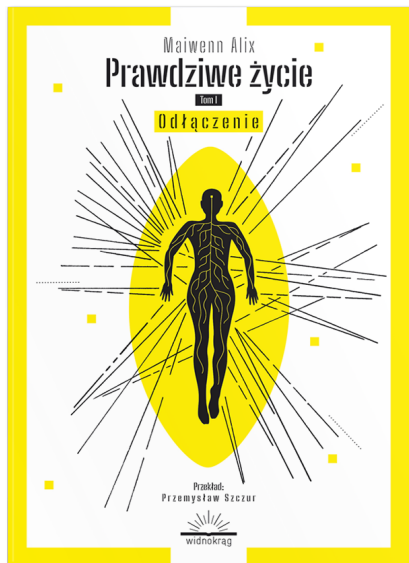

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

W książce „Prawdziwe życie. Odłączenie” była to katastrofa klimatyczna.

W reakcji powstał System.

Poznajemy drobiazgowo jego działanie i zasady rządzące światem, motyw.

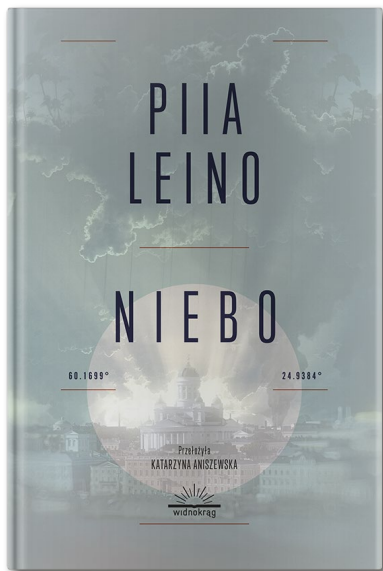

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

W książce „Niebo” zastajemy Finlandię po wojnie domowej, skrajnie apatyczne społeczeństwo, które dostaje dostęp do tytułowego Nieba.

Kolejne miejsce ucieczki.

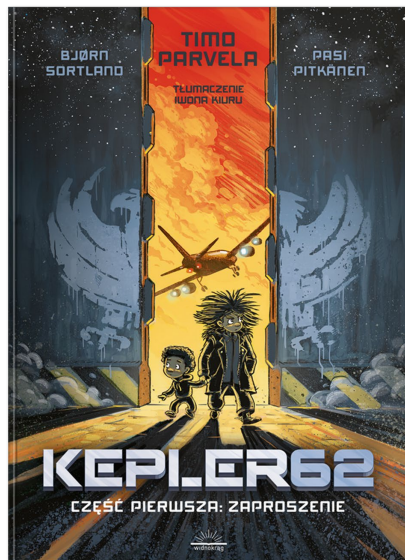

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

W serii „Kepler62” świat chyli się ku zagładzie z powodu kończących się zasobów.

Tutaj opcją jest eksploracja innych światów, ale taką szansę dostają dzieci po przejściu przez grę.

Przyjmujemy funkcjonowanie tej rzeczywistości.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Podsumowując:

Po jakimś „końcu znanego nam świata” następuje nowa rzeczywistość, która musi być uwiarygodniona dla czytelnika.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Bohater to kolejny niezbędny punkt dobrej dystopii.

Poznajemy schematy jej działania od środka, oczami konkretnej postaci.

Bohater, który odkrył iluzję, albo została przed nim objawiona prawda.
I co najistotniejsze, który ma moc, żeby zmienić otaczający świat.

Po drodze napotyka szereg trudności i kwestii moralnych.

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Bohater to kolejny niezbędny punkt dobrej dystopii.

Poznajemy schematy jej działania od środka, oczami konkretnej postaci.

Bohater, który odkrył iluzję, albo została przed nim objawiona prawda.
I co najistotniejsze, który ma moc, żeby zmienić otaczający świat.

Po drodze napotyka szereg trudności i kwestii moralnych.

Cel - droga - walka, te trzy elementy muszą być wiarygodne.

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Dobry bohater ma problemy zbliżone do odbiorcy, czyli jakiś obszar wspólny, problemy z rodzicami, w szkole, lęk przed egzaminem.

To element uwiarygadniający emocje bohaterów, ale też późniejsze wydarzenia.

Kwestie pierwszych zauroczeń, związków.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

„**Kepler62**” – tutaj nie ma ojca, natomiast matka jest nieobecna, pracująca. Też środowisko sprawia, że chłopcy są bardziej dojrzały jak na swój wiek i bardziej doświadczeni, ale nadal mają problemy charakterystyczne dla tego wieku.

„**Prawdziwe życie**” – tu bohaterka po wyniszczającym procesie odłączenia po raz pierwszy doświadcza pełnego spektrum emocji i uczuć.

„**Niebo**” – tu bohaterowie są starsi, ale sfera uczuć, czy miłości jest dla nich niedostępna.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Różne metody „przełamania” iluzji.

Znana z filmu „Matrix” metoda symbolicznego wyboru pigułki nie zawsze jest dana bohaterom.

Czasami, jak w przypadku ”Prawdziwego życia” to brutalne wyrwanie z Systemu.

W „Niebie” pojawia się lekarstwo, Kepler to gra wymagająca szczególnych umiejętności.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Oczywiste i niezbędne są pewne **ścieżki skojarzeniowe**, które ułatwiają odbiór, poprzez nawiązania do klasyki.

Widać echo popularnych w ostatnich latach „Igrzysk śmierci”, „Niezgodnej”, „Więźnia labiryntu”, ale też do klasyków, jak „Gra Endera” czy „Nowy wspaniały świat”.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Kwestie moralne dotyczące wyrwania reszty społeczeństwa z iluzji.

Szczęście w iluzji w przypadku „Prawdziwego życia” jest dla mieszkańców realne.

Konsekwencje zniszczenia Systemu, konsekwencje podania lekarstwa mieszkańcom Helsinek w „Niebie”.

To nigdy nie jest bezbolesna zmiana.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Czy należy konfrontować młodzież z trudnym tematem?

Zawsze przestrzeń książki daje nam pewne poczucie bezpieczeństwa i kontroli, między innymi dlatego kryminały są tak popularne, bo dotykamy czyjś strachu ale w kontrolowanych warunkach.

Jednocześnie jest powód do refleksji, do rozmowy, do podjęcia dialogu. Każda forma twórczego myślenia jest dobra.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Literatura fantastyczna ma narzędzia jakich nie ma żaden inny gatunek, mianowicie, może drobiazgowo rozbudować świat z elementami naszego, znanego czytelnikowi świata i uwypuklić te kwestie, na które chce zwrócić uwagę. I to jest coś, co bardzo działało w cenzurze, a czym świetnie żonglowali Janusz Zajdel, czy Stanisław Lem.

Podejrzewam, że ich twórczość bez elementu próby obejścia cenzury byłaby zupełnie inna, ale to też zmusza do kreatywności

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Literatura fantastyczna używając przenośni, stosując metafory, bardzo często hiperbole może używać jak reflektora by wskazać pewne rzeczy i je napiętnować, lub skłonić do refleksji i dać nam „zadanie domowe”.

I czy młodzież powinna słuchać o trudnych, niewygodnych tematach? Oczywiście, że tak, bo to oni będą budować przyszłość, a metody kontroli się zmieniają, kwestie klimatu są w ich rękach. Roztaczając przed nimi nieciekawe, smutne wizje przyszłości skłaniamy do refleksji w bezpiecznym środowisku (jednak fikcji), a jednocześnie omawiamy scenariusze.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Ćwiczenie wyobraźni społecznej.

Ukazanie wadliwych działań.

Nadzieja na lepsze rozwiązania?

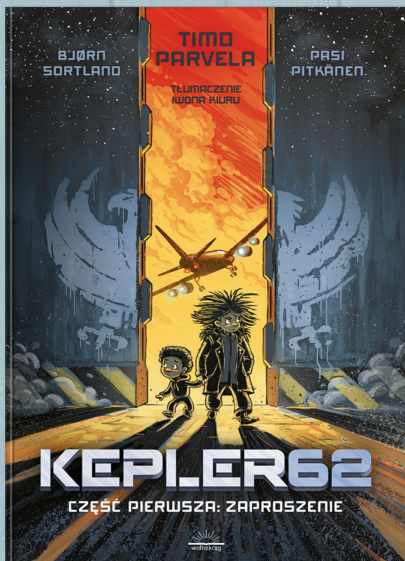

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Wizualna sfera książek.

„Kepler62” to książka dla nieco młodszego odbiorcy i jej aspekt wizualny współtworzy fabułę.

Potęguje emocje bohaterów poprzez dobór kolorów, uatrakcyjnia fabułę i ją wzbogaca, utrzymuje koncentrację na tekście.

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

Dwaj chłopcy biegli łąką i puszcza-
li latawiec. Śmiali się. Mniejszy,
o ciemnych i kręconych włosach,
potknął się, ale natychmiast wstał
i zaczął gonić większego. Ari i Joni
rozpoznali chłopców bez trudu.

Rozpoznali siebie.

Ekran pociemniał.

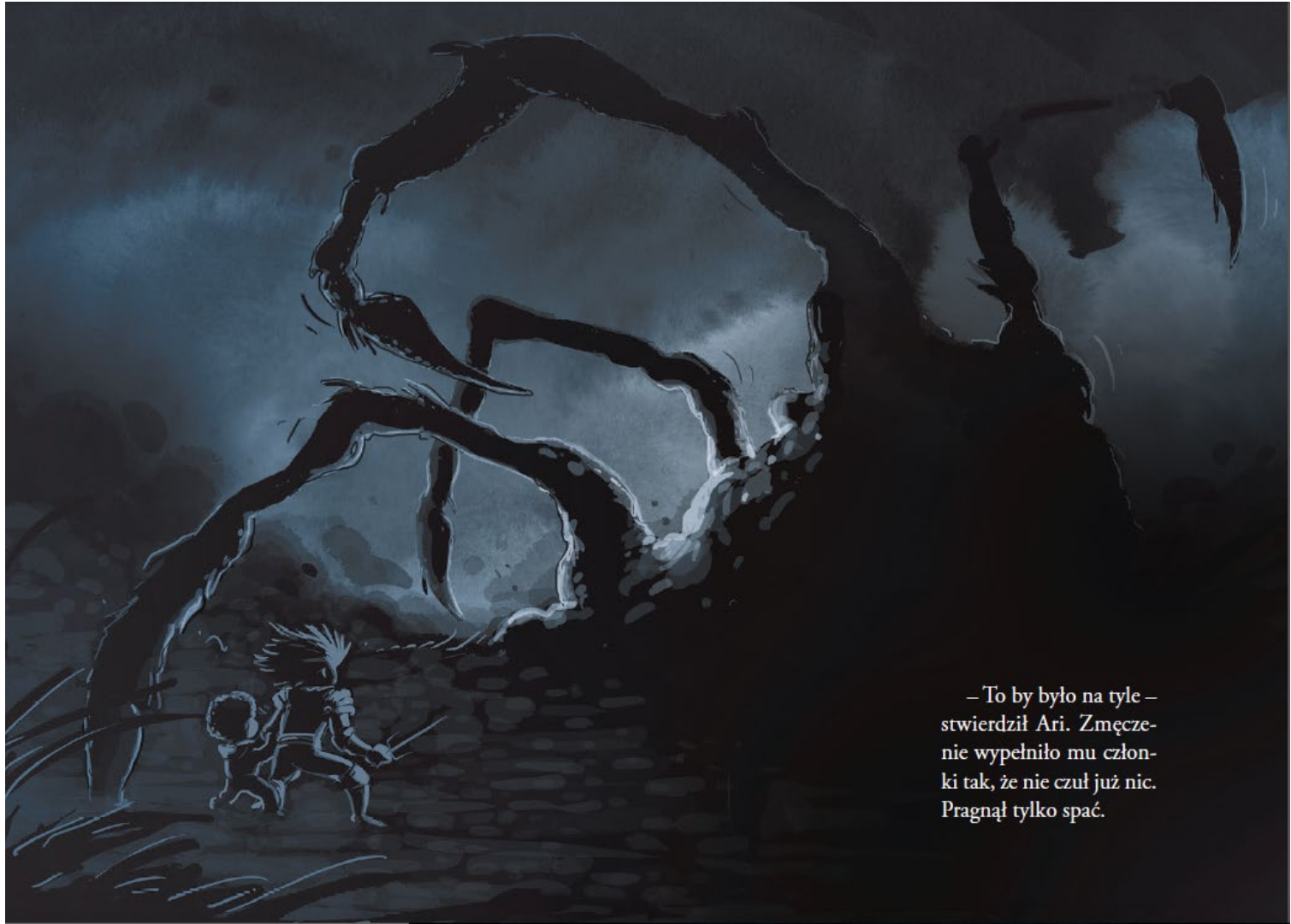
5.

Ariego obudziło ciche pojękiwanie młodszego brata. Sprawdzał mu czoło: było gorące. Joni miał przyspieszony oddech i co jakiś czas zanosił się dławiącym kaszlem. Ari przeszukał szafkę z lekarami, ale niczego w niej nie znalazł. Zamoczył ręcznik i położył go na czole brata. Mama też tak kiedyś zrobiła, kiedy zachorował. Ach, gdyby była teraz w domu i mogła się nimi zająć!

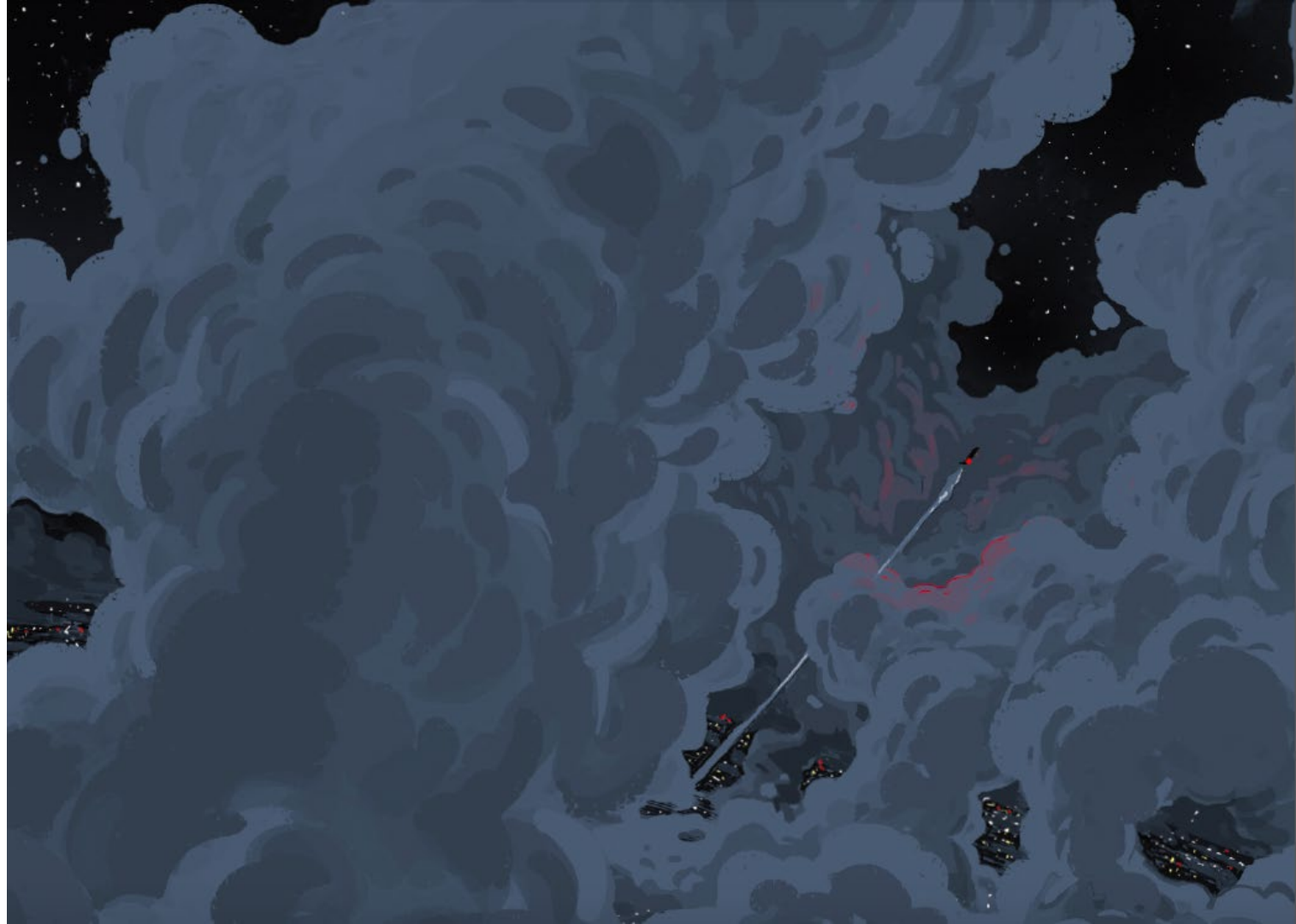
Ari czuwał przy bracie przez całą noc. Nad ramię musiał jednak przysnąć, bo zbudził go Joni, szarpiąc go za rękę.

– Co ty tutaj robisz? – zapytał Joni.

– Ja? To ty... nic nie pamiętasz? Strasznie się w nocy rozchorowałeś.

– To by było na tyle –
stwierdził Ari. Zmęcze-
nie wypełniło mu człon-
ki tak, że nie czuł już nic.
Pragnął tylko spać.

Nastała cisza. Ekran był prawie równie czarny jak wcześniej. Nic się nie działo. Aż... Delikatne plum. Piknięcie. Dźwięk nadchodzącego SMS-a. Brzdęk. WhatsApp, Twitter, Findyou, HereUare, Hallo i wszystkie inne aplikacje alarmowały jak oszalałe. Nawet ekran lodówki zdawał się podejrzanie pulsować. Skrzynki zapychały się od wiadomości. Okienka z wiadomościami się zapełniły. Ari biegł od jednego urządzenia do drugiego, by sprawdzić, wyłączać dźwięk, wyciszać sygnał. Z kolei Joni siedział w milczeniu z tabletem na kolanach i czytał nadchodzące wiadomości.

Potem znów wszystko ucichło. Wiadomości przestały nadchodzić, jakby ktoś rzucił na nie czar, a te, które nadeszły, poznikały jedna po drugiej.

Joni uniósł wzrok. Jego ciemne oczy były szeroko otwarte i chłonęły światło pokoju jak czarne dziury. Wskazał Ariemu ekran, na którym widać było tylko migający numer 60.

– Mamy minutę.

– Na co? – zdziwił się Ari.

– Na podjęcie najważniejszej decyzji naszego życia. Tutaj jest napisane, że po nas przyjadą. To ZAPROSZENIE. To jest właśnie to zaproszenie – wyszeptał Joni.

– Kto nas zaprasza? Dokąd?

– Ci twoi wolni ludzie.

15.

60

59

58

57

56

– Przyjdą po nas. Musimy się zdecydować, czy jedziemy – szepnął Joni.

46

45

– Dokąd? Jedziemy dokąd?

– Nie wiem. Stąd. Gdzieś indziej.

40

39

Joni przetarł kąciki oczu.

– Jestem zmęczony.

W tej samej chwili usłyszeli stuknięcie. Klamka od drzwi w sypialni poruszyła się chyba trochę w dół. A może tylko im się wydawało.

27

26

– Ty i ja na tej łące. To obietnica. Gdzieś jest lepsze miejsce.

– Ale kto? Kto za tym stoi? – zapytał Ari. W jego głosie dało się słyszeć trochę strachu. – Kto wysłał zaproszenie? I dlaczego gra nazywa się tak samo jak cel podróży badawczych?

Joni spojrzął znów na starszego brata. Nie znał odpowiedzi ani odrobinę lepiej niż Ari.

23

22

Cisza. Minuta to niezbyt długi czas na podjęcie najważniejszej decyzji w życiu. W gruncie rzeczy minuta jest beznadziejnie krótka. W tym czasie nie zdąży się nawet spakować szczoteczki do zębów.

– Nie wiem.

– Ja też nie.

13

12

Ari chwycił kuchenne krzesło i zastawił nim drzwi do sypialni. W tej samej chwili ktoś z drugiej strony nacisnął na klamkę. Mama dobijała się do drzwi.

– Co wy najlepszego wyprawiacie?

Potem głos ucichł.

11

10

– Wiesz przecież, że to na pewno błąd? – głos Ariego zadrżał. Potem sięgnął po puste opakowanie po lekach Joniego i schował je do kieszeni bluzy. Spojrzął na młodszego brata, który trochę się trząsał. Chyba znowu łąpała go gorączka.

5

4

3

– A jeśli to my się mylimy?
JEŚLI SIĘ MYLIMY?

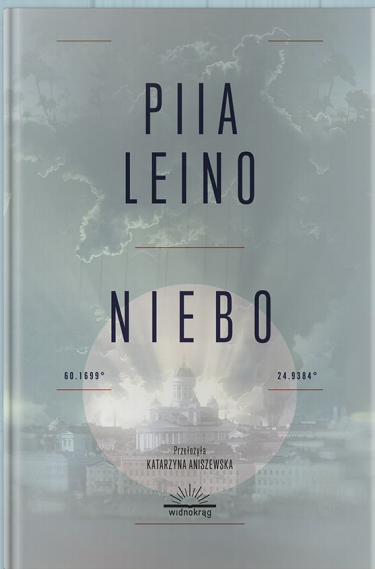
Od drzwi wyjściowych dobiegło ledwo
dosłyszalne pukanie.

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

„Niebo” i przeżrocze na okładce.
Mocna i interesująca wizualnie symbolika.

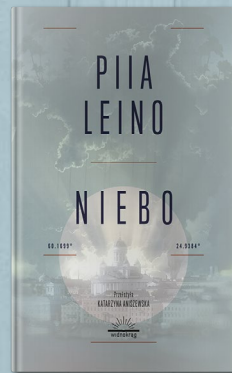
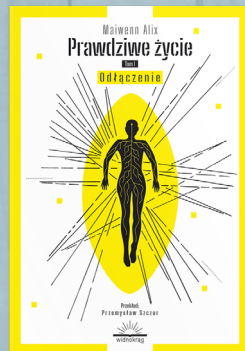

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Współczesne historie i aktualne tematy – bez lukru i moralizowania.

Dziękuję za uwagę!
Agnieszka Włoka

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Kreatywna Europa”

Czas na pytania

KSIĄŻKI DO ZADAŃ SPECJALNYCH

Projekt współfinansowany w
ramach programu Unii Europejskiej
„Kreatywna Europa”